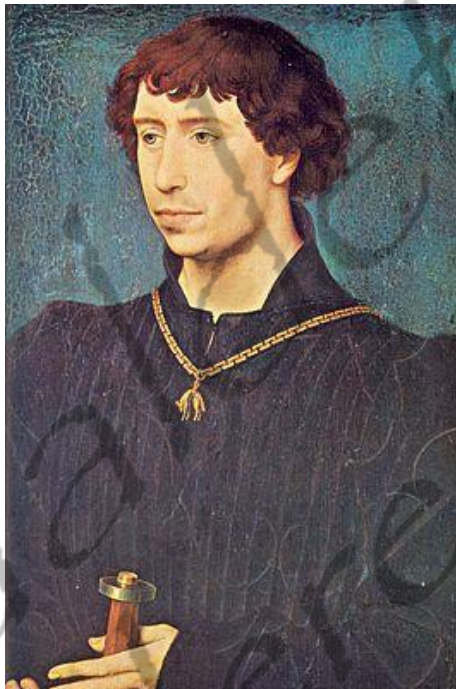

Karel de Stoute: Dijon, 10 november 1433 – Nancy, 5 januari 1477

Karel de Stoute was hertog van Bourgondië, Brabant, Limburg en Luxemburg, graaf van Vlaanderen, Artesië, Bourgondië, Henegouwen, Holland, Zeeland en Namen, heer van Mechelen. In 1472 werd hij bovendien hertog van Gelre en graaf van Zutphen. Hij was de zoon van Filips de Goede en Isabella van Portugal.

De bijnaam, de Stoute (in het Frans: le Téméraire of le Hardi), in België en Frankrijk pas gangbaar sinds de periode van de romantiek, betekent "de stoutmoedige" of "de roekeloze". Door de kroniekschrijvers van zijn tijd werd deze bijnaam nog niet systematisch gebruikt. In de kronieken van zijn tijdgenoten heette hij gewoon Karel van Bourgondië.

Hertog van Bourgondië, Brabant, Limburg en Luxemburg

Periode: 1467 - 1477

Voorganger: Filips de Goede

Opvolger: Maria van Bourgondië

Graaf van Holland, Zeeland, Henegouwen, Vlaanderen, Artesië, Namen en Franche-Comté

Periode: 1467 - 1477

Voorganger: Filips de Goede

Opvolger: Maria van Bourgondië

Hertog van Gelre en graaf van Zutphen

Periode: 1473 - 1477

Voorganger: Arnold van Egmond

Opvolger: Maria van Bourgondië

Filips de Goede en Isabella van Portugal

Persoonlijkheid, cultuur en huwelijken

Hij had een grote belangstelling voor de kruistochten. Hij had in zijn jeugd een biografie van Alexander de Grote gelezen en bewonderde deze vorst.

Alexander de Grote

Hij sprak meerdere talen, met name Frans, Diets (de oude benaming voor de volkstaal in Vlaanderen en Brabant), Italiaans, Latijn en Engels. Hij waardeerde muziek, schreef liederen en speelde harp.

Karel trouwde drie keer:

- In 1440 met Catharina van Valois, dochter van koning van Frankrijk, Karel VII

Catharina van Valois

- In 1454 met Isabella van Bourbon, dochter van hertog Karel I van Bourbon. Met haar had hij een dochter: Maria van Bourgondië.

Isabella van Bourbon

- In 1468 met Margaretha van York, zus van de Engelse koning Eduard IV van Engeland, te Damme in het huis van baljuw Eustachius Wyts. Het huwelijksfeest te Brugge is beschreven in Die Excellente Cronicke van Vlaenderen door Anthonius De Roovere (uitgave Vorsterman, 1532).

Margaretha van York

Nadat Karel de Stoute het stadje Neuss van juli 1474 tot juni 1475 had belegerd, trad keizer Frederik III in onderhandeling met Karel.

Keizer Frederik III

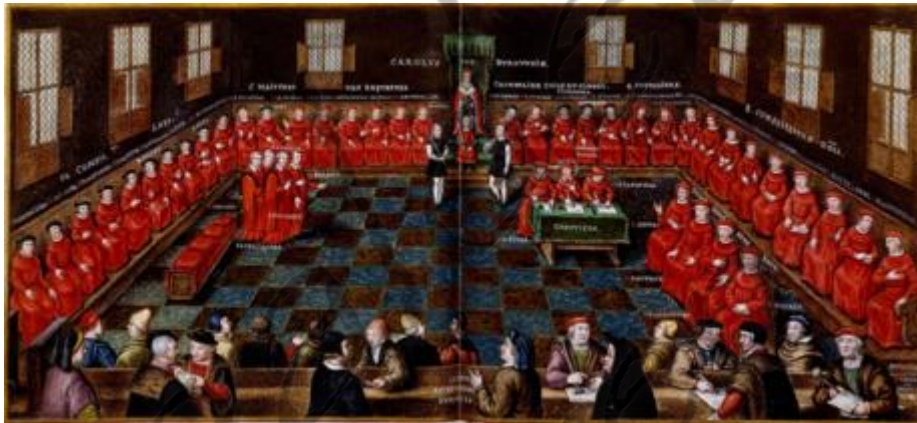
Tijdens deze onderhandelingen werd het huwelijk van Maria met Maximiliaan gepland.

Keizer Maximiliaan I

Binnenlandse politiek

In 1473 vestigde hij in Mechelen de rekenkamer (een middeleeuws ministerie van Financiën) en zijn parlement (de Grote Raad van Mechelen) dat in feite het opperste gerechtshof van de toenmalige Nederlanden was.

Zitting van de Grote Raad onder Karel de Stoute

Al sinds de tijd van zijn vader lag het economische zwaartepunt van het Bourgondische rijk in de Lage Landen en werden bijna alle belangrijke staatszaken van de rondreizende hofraad aldaar beslist.

Karel de Stoute breidde de Bourgondische Nederlanden uit naar het oosten. In 1468 rekende Karel voorgoed af met de Luikenaars, die al sinds 1465 opstandig waren (zie Luikse Oorlogen). In 1471 viel hij het hertogdom Gelre binnen om hertog Arnold te steunen tegen zijn zoon Adolf van Egmond.

Arnold van Egmont

Adolf van Egmond

Adolf werd gevangengezet en om hem te ontverven duidde Arnold Karel aan als wettige erfgenaam van Gelre en het bijhorende graafschap Zutphen. Deze twee titels zouden hem door keizer Frederik III zelf worden toegekend in Trier. Bovendien zou dan de titel koning van Lotharingen opnieuw ingevoerd worden (deze titel was in 900 afgeschaft), doordat de keizer Karel tot koning zou kronen. Keizer Frederik bedacht zich echter en de nacht voor de kroning ontvluchtte hij de stad per schip over de Moezel, zodat Karel zijn onverwachte vertrek niet tijdig opmerkte.

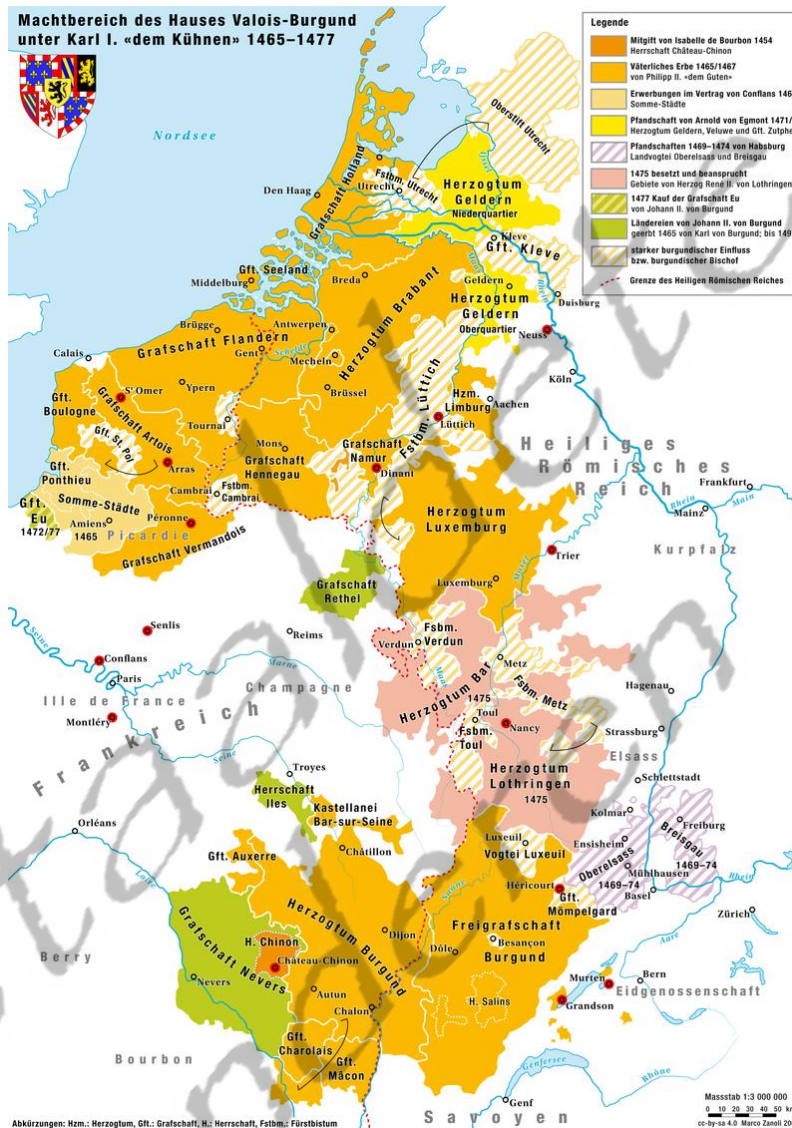
Dubbel vuurijzer, geslagen onder Karel de Stoute, Brugge, 1475

Buitenlandse politiek

Karel was een verwoed krijgshoofd, bijna constant was hij bezig met oorlogen in buurlanden of het (wreeddaarig) neerslaan van opstandige vazallen. Zijn roekeloze gedrag, vooral naar het einde van zijn leven toe, werd door sommigen dan ook gezien als een geestelijke afwijking. Karel ambieerde een rijk dat zich uitstreckte van de Noordzee tot de Middellandse Zee, gebaseerd op het oude koninkrijk van Lotharius. Naast de gebieden die hij zelf in bezit had, waren tal van vazallen leenhulde aan hem verplicht:

- Picardië
- het prinsbisdom Luik
- het hertogdom Kleef
- het graafschap Rethel
- het graafschap Nevers
- de drie bisdommen (Metz, Toul en Verdun)
- het hertogdom Bar
- het hertogdom Lotharingen (1475-1477)
- het graafschap Montbéliard

- het prinsbisdom Bazel
- het landgraafschap Opper-Elzas
- de Sundgouw
- Freiburg-Brisgau
- het graafschap Bouillon
- het Sticht Utrecht

Bourgondische bezittingen in 1477 - de tijdelijke aanwinsten van Karel de Stoute zijn roze of gestreept paars

Om de twee verschillende delen van het rijk te verbinden keek hij reikhalzend uit naar de Elzas en Lotharingen en kwam hij op die manier in conflict met de Habsburgers en het Heilige Roomse Rijk. Koning Lodewijk XI van Frankrijk, die nog maar pas de Honderdjarige Oorlog tegen Engeland succesrijk had beëindigd, wilde zijn werk nu vervolledigen door de op Bourgondië verloren gebieden opnieuw in te lijven, en ondersteunde elke vorm van verzet tegen de hertog. Zijn sluwe diplomatie wierp al snel zijn vruchten af; toen Karel de Stoute op het slagveld van Nancy stierf en zijn rijk weerloos achterliet, restte hem enkel nog de gebieden te annexeren (zie groene lijn op de kaart).

Lodewijk XI van Frankrijk

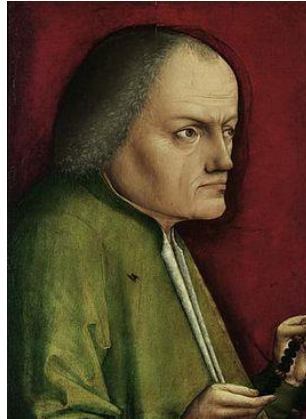
Ligue du Bien Public

Karel de Stoute was de voortrekker van de Ligue du Bien Public (Liga voor het Algemeen Welzijn), een verzameling van hertogen en graven die zich verzette tegen de centralisatieplannen van Lodewijk XI. Nochtans spande zijn achterneef, Jan van Bourgondië (of Nevers) samen met de Franse koning tegen de onafhankelijkheidsplannen van het hertogdom. Deze had samen met Filips de Goede gestreden in Noord-Frankrijk, tijdens de Honderdjarige Oorlog, maar kon het blijkbaar minder vinden met Karel de Stoute. Het kwam op 16 juli 1465 tot een confrontatie in de buurt van Parijs, de Slag bij Montlhéry, waar beide partijen onbeslist uitkwamen en de overwinning claimden. Karel de Stoute belegerde Parijs en dwong Lodewijk XI tot het teruggeven van de Bourgondische bezittingen in Boulogne, Guînes en Picardië en hij plaatste Vlaanderen uit de leen van Frankrijk. Dit werd vastgelegd in de Vrede van Conflans, waarin Lodewijk XI ook de hand van zijn dochter Anne beloofde, met als bruidsschat Champagne en Ponthieu, hoewel hij zich nooit aan deze afspraken zou houden.

Lodewijk XI begon opnieuw met zijn politiek gespin en paaide rebellerende vazallen met titels en privileges, zodat Karel steeds meer tegenstand ondervond tegen zijn plannen voor de 'bevrijding van het Franse volk'. Uiteindelijk dreigde Karel ermee om het bondgenootschap met koninkrijk Engeland weer aan te halen, onder andere door een huwelijk met Margaretha van York, en dit joeg Lodewijk XI duidelijk genoeg schrik aan om aan de onderhandelingstafel te gaan zitten. Tijdens het opstellen van het Verdrag van Péronne brak echter een opstand uit in Luik. Niet geheel onterecht verdacht Karel de Franse koning ervan de stad te hebben opgezet tegen zijn bewind, en dwong hij Lodewijk XI deel te nemen aan de strafexpeditie tegen Luik. Bij het vervallen van het bestand in 1471 probeerde Lodewijk XI nogmaals de hand te leggen op de steden aan de Somme, door Karel te beschuldigen van verraad, en hem voor het parlement te dagen. Karel de Stoute viel Frankrijk binnen met een groot leger, maar kwam niet verder dan een plundertocht in het noorden van het land.

Veroveringen in Elzas-Lotharingen

Zijn openlijke conflict met de Franse koning Lodewijk XI zou leiden tot de Bourgondische Oorlogen. In 1467 kocht Karel een leengebied van Sigismund van Tirol, Opper-Elzas en Graafschap Ferrette.

Sigismund van Tirol

Deze wilde het gebied beter beschermen tegen de Zwitserse Confederatie of Eidgenossenschaft. In 1474 veranderde Sigismund echter van kamp, en wilde hij de gebieden terugkopen, een aanbod dat Karel uiteraard zou afslaan. Sigismund wilde het daarbij niet laten en sloot een verbond met de Zwitsers, en samen richtten ze een plundertocht aan in Franche-Comté en Savoye, dat geallieerd was met de hertog van Bourgondië. Karel de Stoute had ondertussen het hertogdom Lotharingen aan zijn rijk toegevoegd en trok eropuit om zijn vijanden af te straffen, maar incasseerde twee smadelijke nederlagen tijdens de Slag bij Grandson en de Slag bij Morat, zodat hij steeds gedwongen werd terug te trekken. De hoge belastingdruk en de afschaffing van privileges leidden tot gemor bij de bevolking van Lotharingen en de pogingen van hertog René II van Lotharingen om zijn steden een voor een te heroveren kregen steun van binnenuit.

René II van Lotharingen

In een poging om Nancy te heroveren op de rebellen werd Karel definitief verslagen in de Slag bij Nancy door een coalitie van Zwitsers, de hertog van Lotharingen en de rijksstad Straatsburg (ondersteund door de Franse koning).

Overlijden

Karel sneuvelde op 5 januari 1477 tijdens de Slag bij Nancy, een poging om Nancy op de Lotharingers te veroveren. Hij vluchtte toen bleek dat zijn manschappen aan de verliezende hand waren. Zijn stoffelijk overschot werd twee dagen later pas teruggevonden, hij was van zijn paard gevallen. Hoewel hierover nog altijd onduidelijkheid bestaat, zou zijn gezicht al zijn

aangevreten door wolven en waren zijn wapenrusting en kleren geroofd. Identificatie van de hertog moest plaatsvinden aan de hand van de littekens op zijn lichaam die bij zijn lijfarts bekend waren. Hij werd begraven in de collegiale Sint-Joriskerk (Saint Georges) te Nancy. Zijn stoffelijke resten werden op 22 september 1550 opgegraven door Christina van Denemarken (1521-1590), regentes van Lotharingen, op verzoek van keizer Karel V, de achterkleinzoon van Karel de Stoute.

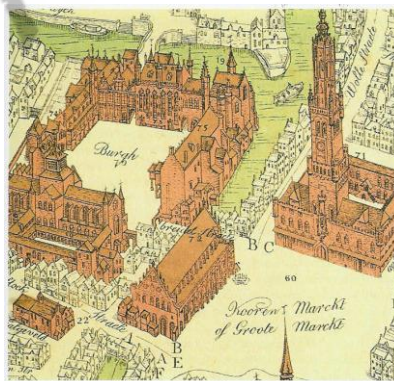

Christina van Denemarken

Keizer Karel V

Vanuit Nancy werden ze eerst naar Luxemburg (stad) overgebracht, waar ze in het Minderbroederklooster een plaats kregen. Begin 1553 werden ze ten slotte naar Brugge overgebracht. Daar werden ze eerst tijdelijk in de collegiale Sint-Donaaskathedraal, die op de Burg stond, begraven.

De kathedraal aan de Burg (links).

Op 7 juni 1553 vonden ze hun definitieve rustplaats in de collegiale Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge, aanvankelijk in de grafkelder van zijn dochter en opvolgster Maria van Bourgondië in het koor van de kerk en vanaf 1563 in een eigen praalgraf, vervaardigd door Jacob Jonghelinck, naast dat van Maria.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk gezien vanaf de Bonifaciusbrug.

Praalgraf van Karel de Stoute in het koor van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Brugge
Tijdens de Franse Revolutie werden beide praalgraven in verzekerde bewaring gebracht maar de grafkelders werden geplunderd. Vermoedelijk ging wat overbleef van de stoffelijke resten van Karel de Stoute toen verloren. De ligbeelden, de familiestambomen en de wapenschilden die het grafmonument versierden, waren tijdig in veiligheid gebracht. In 1806 werden beide grafmonumenten gereconstrueerd in de Lanchalskapel. In 1810 werden ze bezocht door Napoleon en Marie-Louise, die een toelage verleende voor de verdere restauratie.

Wapen als hertog van Bourgondië

Metaaldetectie
Vlaanderen